

ODLIKOVANJA ŠPANJOLSKE Iz Zbirke odlikovanja Hrvatskoga povijesnog muzeja

Odlikovanja Španjolske u Zbirci odlikovanja Hrvatskoga povijesnog muzeja nisu zastupljena u velikom broju i ne mogu reprezentirati svu kulturnu raznolikost i umjetničko bogatstvo te zemlje. Nedostaju stari viteški redovi, poput Vojničkoga viteškog reda Alcantara, Vojnoga viteškog reda Calatrava, „noviji“ ordeni, poput Vojnog ordena San. Fernanda i Vojnog ordena Sv. Hermenegilda.

Kada bi se zbrojili svi španjolski redovi i odlikovanja tijekom stoljeća, njihovi stupnjevi i varijante, bilo bi ih impozantnih nekoliko stotina. Dakako, skupiti ih sve na jednom mjestu nemoguća je misija i za velike španjolske kolekcije odlikovanja, a kamo li za kolekcije u našoj sredini. Većina španjolskih odlikovanja potječe iz darovane Zbirke odlikovanja dr. Veljka Malinara, a nekoliko lijepih primjeraka stekli smo i razmjenom sa zagrebačkim kolekcionarom Tomislavom Muhićem. Do 1990. godine Hrvatski povijesni muzej nije imao niti jedno španjolsko odlikovanje, a sada ih ima ukupno dvadeset i tri.

To su:

- *Viteški križ Ordena Carlosa III.,*
- *Orden Izabele Katoličke III., IV., V. i VI. stupnja (četiri ordena),*
- *Minijatura Ordena Zlatnog runa,*
- *Orden za zasluge u ratnoj mornarici IV. (samo zvijezda), II. i I. stupnja (ukupno četiri ordena),*
- *Orden za vojne zasluge IV. (samo zvijezda), III., II. i I. stupnja (ukupno pet ordena),*
- *Medalja gradskog vijeća njihovim veličanstvima 23. siječnja 1925.,*
- *Križ za vojničku postojanost, za dočasnike (dva križa),*
- *Komanderska zvijezda Ordena oslobođenja Španjolske,*
- *Mala oznaka Komanderske zvijezde Ordena oslobođenja Španjolske,*
- *Medalja rata za oslobođenje i ujedinjenje Španjolske,*
- *Minijatura Medalje rata za oslobođenje i ujedinjenje Španjolske,*
- *Medalja za Španjolski građanski rat 1936.-1939.*

Uvod

Prvi stanovnici Španjolske, koji su ostavili materijalne dokaze o svom postojanju, bili su Iberi. Oni su se poslije izmiješali s doseljenim Keltima, narodom indoeuropskoga podrijetla. Između 11. i 2. stoljeća p. n. e. duž obala Sredozemlja osnovane su feničke, grčke i kartaške kolonije. Godine 133. p. n. e. Rimljani su zauzeli Španjolsku, koja je postala rimska provincija. Ujedinili su zemlju te donijeli mir, napredak, a potom i kršćanstvo. Rimska vlast trajala je više od 500 godina, a potom su zemlju preplavili germanski osvajači.

Španjolsku su tijekom barbarskih osvajanja pokorili Vizigoti, a 711. godine pala je pod arapsku vlast. Arapi su ostavili važno kulturno naslijeđe, vladajući državom tolerantno i prosvijećeno. Poslije 1000. godine kršćanska su kraljevstva počela tzv. rekonkvistu - novo osvajanje teritorija koje su zauzeli Arapi. Stvorena su dva kraljevstva:

Kastiljsko u središnjem dijelu sjeverne Španjolske i Aragonijsko. Od 13. stoljeća ostao je pod arapskom vlašću samo još južni dio poluotoka s prijestolnicom u Granadi.

Arapska država na Pirinejskom poluotoku trajala je od 711. do 1492. godine.

Godine 1469. oženio je aragonski kralj Ferdinand nasljednicu kastiljske kraljevske krune Izabelu te su se ujedinile države Aragon i Kastilija u ujedinjenu Kraljevinu Španjolsku. Ferdinand i Izabela povelili su borbu protiv Arapa (Maura) i poslije desetogodišnjeg rata zauzeli su sve njihove zemlje. Godine 1492. osvojili su i Granadu. Arapi su zatim napustili Španjolsku. Španjolska je napredovala te postala jedna od najmoćnijih europskih država.

Otkrićem novih zemalja u Americi Španjolska je za kralja Ferdinanda Katoličkog i kraljice Izabele udarila temelje svojoj moći, veličini i kolonijalnom gospodstvu.

VRLO CIJENJENI RED CARLOSA III.

(Muy Distinguida Orden de Carlos III)

Red je 19. rujna 1771. osnovao španjolski kralj Carlos III., u čast rođenja unuka Carlosa Clementa.¹ Red Carlosa III. potvrdio je 21. veljače 1772. papa Klement XIV. i dao mu povlastice i posjede kakve su uživali vjerski viteški redovi. Veliki meštar Reda mogao je odlučivati u vjerskim pitanjima i bez konsenzusa članstva, a također je imao pravo na podjeljivanje apostolskoga blagoslova, koji tradicionalno donosi i potpuni oprost grijeha onima koji ga prime. To je jedinstven slučaj i zacijelo se temelji na dubokim stoljetnim vjerskim sponama između Papinske države i Kraljevine Španjolske.

Godine 1809. red je ukinuo Joseph Bonaparte, ali ga je 1814. godine obnovio kralj Ferdinand VII. Red se postupno modernizirao i pretvarao u svjetovni red za zasluge. Godine 1839. María Cristina de Bourbón, majka i namjesnica maloljetne španjolske kraljice (od 1833. do 1840.), promijenila je riječi zakletve, koje su vitezovi izgovarali pri ulasku u Red.² Napokon je 1847. godine Red Carlosa III. i formalno preobraćen u orden za građanske zasluge.

Za I. Republike Španjolske (trajala je samo 23 mjeseca, od 11. veljače 1873. do 29. prosinca 1874.) ukinuti su svi stari ordeni pa i Orden Carlosa III., ali ih je 7. siječnja 1875. vratio kralj Alfonso XII.

Ponovno je ukinut kad je proglašena II. Republika Španjolska (24. srpnja 1931.), ali vraćen je za generalissima Francisca Franca, 10. svibnja 1942.

Orden se i danas dodjeljuje španjolskim i stranim državljanima za iznimne zasluge. Veliki je meštar aktualni kralj Španjolske Juan Carlos.³

Orden ima ove stupnjeve:

- Veliki križ na ogrlici, sa zvijezdom (*Grado del Collar*),

¹ Carlos Clemente, najstariji sin budućega kralja Carlosa IV., nasljednika Carlosa III., nije doživio kraljevsku čast jer je umro u dobi od dvije i pol godine (rođen 19. rujna 1771. – umro 7. ožujka 1774.).

² M. Gritzner, str. 548.

³ Vidi posljednji zakonski tekst o Ordenu Carlosa III. iz 2002. godine: Real Decreto 1051/2002, de 11 de octubre, por el que se aprueba el Reglamento de la Real y Distinguida Orden Española de Carlos III.

- Veliki križ na lenti, sa zvijezdom (*Grado de Gran Cruz*),
- Komanderski križ sa zvijezdom (*Grado de Comendador de Número*⁴),
- Komanderski križ (*Grado de Comendador*),
- Viteški križ (*Grado de Cruz*).

1. Viteški križ Ordena Carlosa III.

Medina, Barcelona / Madrid, prva pol. 20. st., zlato, 55 x 38 mm, vrpca širine 36 mm.

Malteški križ, s kuglicama na vrhovima krakova i s ljljanima između krakova. Križ je u sredini plavo emajliran, a uz rubove bijelo emajliran. Iznad križa suspender je u obliku lovorova vijenca.

Slike 1. i 2. Viteški križ Ordena Carlosa III., avers i revers

⁴ Stupanj je osnovan 1815. godine, a tako je nazvan jer je broj odlikovanih bio ograničen na 337.

Avers: ovalni medaljon s obojenom Blaženom Djevicom Marijom na polumjesecu.⁵

Revers: monogram CIII (Carlos III.) u zelenom lovor-vijencu; uokolo geslo: VIRTUTI ET MERITO.

Vrpca ima tri pruge jednake širine, svijetloplavo-bijelo-svijetloplave boje.

Orden se nalazi u tamnozelenoj kutiji. Na poklopcu izvana kraljevski monogram Alfonsa XIII. (vladao: 1886.-1931.). Na poklopcu iznutra oznaka je proizvođača: MEDINA / BORDADOR DE LA REAL CASA / BARCELONA / RAMBLA DEL CENTRE 37 / MADRID / PRECIADOS 21.

HPM 34858

ORDEN IZABELE KATOLIČKE

(Orden de Isabel la Católica)

Orden je 24. ožujka 1815. osnovao španjolski kralj Ferdinand VII., prigodom ponovnog dolaska na prijestolje, nakon petogodišnje francuske okupacije (1808.-1813.). Orden je posvećen kraljici Izabeli I. Aragonskoj, ženi kralja Ferdinanda V. Za njihove vladavine ujedinjena su zasebna kraljevstva u Kraljevinu Španjolsku. Pod pokroviteljstvom kraljice Izabele i njezina muža Ferdinanda Kolumbo je otkrio Ameriku, a Španjolska je postala svjetskom velesilom. Orden se u početku dodjeljivao kao priznanje za službu kruni u španjolskim kolonijama u Americi. Gubitkom kolonija odlikovanje je pretvoreno u priznanje za iznimne građanske i vojne zasluge. U praksi, Orden Izabele Katoličke dobivali su zaslužni građani, čiji rad je koristio Španjolskoj. Tim se odlikovanjem često nagrađuju domaći i strani diplomati. Orden ima pet stupnjeva ordena, križ i dvije medalje, dakle ukupno osam stupnjeva:

1. Veliki križ na lancu, sa zvijezdom,
2. Veliki križ na lenti, sa zvijezdom,
3. Komander sa zvijezdom,
4. Komander,
5. Vitez,
6. Srebrni križ,
7. Srebrna medalja,
8. Brončana medalja.

2. Komanderska zvijezda Ordena Izabele Katoličke (nepotpuni III. stupanj)

Kretly, Pariz, srebro, Ø 67 mm.

Oblik zvijezde III. stupnja odgovara obliku reversa ordenskoga znaka, za razliku od zvijezda I. i II. stupnja, u kojih odgovara obliku aversa ordenskoga znaka.

⁵ Prema čuvenom portretu Bartoloméa Estebana Murilla, španjolskoga baroknoga slikara (oko 1617.-1682.), Madona Immaculata, Prado, Madrid. Više o ikonografiji Ordena Carlosa III. vidi: B. Prister, Likovni prikazi na medaljonima ordena (I.), „Numizmatičke vijesti“, god. 36., br. 47., Zagreb, 1994., str. 105.-106.

Istokračni križ s trorogim vrhovima krakova koji se suzuju prema sjecištu. Na krajevima krakova zvijezde po dvije su pozlaćene kuglice. Križ je ispunjen crvenim prozirnim emajlom. Između krakova križa protežu se srebrne zvjezdane zrake. U sredini je zvijezde svijetloplavo emajlirani medaljon s isprepletenim zlatnim inicijalima: FI. Medaljon je uokviren zelenim lovor-vijencem kroz koji prolazi natpis na bijeloj vrpici, svezanoj u čvor: A/LA LEALTAD ACRISOLA/DA/POR ISABEL/ LA CATOLICA („Za dokazanu vjernost Izabeli Katoličkoj“). Na vrhu, u gornjem kraku križa okrunjeni je ovalni štit.

Na reversu je oznaka proizvođača.

HPM / ZM 78287

Slika 3. Komanderska zvijezda Ordена Izabele Katoličke

3. Komanderski križ Ordена Izabele Katoličke (IV. stupanj)

Cejalvo, Madrid, 2. polovica 20. st.

Ordenski znak: pozlaćeno srebro, 99 x 57 mm, svilena lentica širine 44 mm.

Istokračni križ s trorogim vrhovima krakova koji se suzuju prema sjecištu. Na krajevima krakova križa po dvije su pozlaćene kuglice. Križ je pozlaćen, ispunjen crvenim prozirnim emajlom. Između krakova križa protežu se pozlaćene zrake. Iznad križa suspender je - zeleni lovor-vijenac.

Avers: prvotna namjena odlikovanja utjecala je na ime i izgled ordena. Stoga su na medaljonu aversa prikazani "Heraklovi stupovi", tj. Gibraltarska vrata, te dva okrunjena globusa koji simboliziraju Stari i Novi svijet. Oko stupova omotana je bijela vrpca s

natpisom: PLUS ULTRA.⁶ Stupovi i globusi leže na kopnu, ispred kojega je more. U pozadini izranja Sunce. Uokolo medaljona bijeli je prsten s natpisom: A LA LEALTAD ACRI SOLADA.

Slika 4. Komanderski križ Ordena Izabele Katoličke, avers

⁶ *Plus ultra*, u prijevodu s latinskoga: *uvijek naviše*, bilo je geslo španjolskih vladara od Karla V.

Revers: u sredini križa plavo je emajlirani medaljon s isprepletenim zlatnim inicijalima: FI. Uokolo medaljona bijeli je prsten s natpisom: POR ISABELLA CATOLICA.

Lentica je bijele boje, s dvije široke žute pruge.

Orden se nalazi u tamnocrvenoj kutiji. Na poklopcu izvana reljefni je grb Kraljevine Španjolske; iznutra je oznaka proizvođača: CEJALVO / CRUZ, 5 / MADRID. HPM 34859

Slika 5. Komanderski križ Ordena Izabele Katoličke, revers

4. Viteški križ Ordena Izabele Katoličke (V. stupanj)

Ordenski znak: srebro, pozlata; 41 x 39 mm, svilena vrpca širine 40 mm.

Opis: Ordenski znak kao znak Komandera, ali manji. Vrpca umjesto lentice. Vrpca je trokutasta, a treba biti duguljasta, provučena kroz okruglu kariku. Takva vrpca mora imati još i pozlaćenu kopču.

HPM / ZM 78288

Slike 6. i 7. Viteški križ Ordena Izabele Katoličke, avers i revers

5. Srebrni križ Ordena Izabele Katoličke (VI. stupanj)

Srebro, 41 x 39 mm.

Križ nije emajliran. Prikazi na aversu i reversu kao i u viših stupnjeva.

Nedostaju srebrna kuglica na donjem kraku križa i vrpca.

HPM / ZM 78289

Slika 8. Srebrni križ Ordena Izabele Katoličke, avers

RED ZLATNOG RUNA

(Orden del Toisón de Oro)

Počeci tog ordena sežu sve do 1430. g., kada ga je osnovao burgundski vojvoda Filip Dobri (1396.-1467.) kao orden viteškog reda. Red je osnovan u flandrijskom gradu Bruggeu (Bruges), u povodu ženidbe Filipa Dobrog Izabelom Portugalском. Nakon smrti posljednjega burgundskog vojvode Karla Smjelog (1477.), Filipova sina, Red je preko Marije, Karlove kćeri, došao pod suverenitet njezina muža nadvojvode Maksimilijana Habsburškog.

Maksimilijanov sin Filip I. Lijepi postao je nakon ženidbe s Ivanom Kastiljskom kralj Kastilje, a njegov sin Karlo V. (I.) bio je kralj cijele Španjolske. Karlo je ujedno postao njemačko-rimski car i vladar na golemom području. Dio carstva ustupio je svom bratu Ferdinandu I., zbog čega su se posjedi razdvojili i stvorene su španjolska i austrijska habsburška vladarska linija. Obje vladarske kuće željele su zadržati suverenitet nad Redom zlatnog runa. Potomci Karla V. i Ferdinanda I. sporili su se oko Reda zlatnog runa sve do kongresa u Cambraiju 1721. g., nakon kojega su, odlukama Bečkog mira 1725. g., ustanovljena dva međusobno neovisna Reda zlatnog runa, španjolski i austrijski. Austrijski Red zlatnog runa nakon propasti Austro-Ugarske Monarhije nije više državno odlikovanje, a španjolski je Red zlatnog runa i danas najviše odlikovanje Kraljevine Španjolske. Austrijski je Red Zlatnog runa oduvijek bio dostupan samo osobama katoličke vjere, a španjolski Red Zlatnog runa mogli su dobiti katolici, protestanti, čak i nekršćani. Tako su nositelji ordena japanski car Akihito (1933.-), tajlandski kralj Bhumibol Adulyadej (1927.-) i saudijski kralj Abdullah (1924.-)

Fizičke razlike austrijskog i španjolskog Ordena Zlatnog runa male su, ali primjetne. Španjolski orden nema patetičnih gesla „Pretium Laborum Non Vile“ („nemala nagrada za trud“) i „Non Aliud“.⁷

6. Minijatura španjolskog Ordena zlatnog runa

Bronca pozlaćena, 33 x 17 mm, vrpca širine 13 mm.

Minijatura Ordena zlatnog runa sastoji se od pozlaćenog ovčjeg runa (dolje), kremenca (u sredini) i ognjila (gore). Kremenca je plavo emajliran, sa stiliziranim zlatnim mrljama i ciglasto-crveno emajliranim plamenovima. Nad kremencom je pozlaćeno ognjilo, djelomice ispunjeno plavim emajlom. Revers je gladak, pozlaćen. Vrpca je crvene boje; straga ima gumb za zapućak.

HPM / ZM 78302

Slika 9. Minijatura španjolskog Ordena zlatnog runa

⁷ Skraćeno od navodne izjave Filipa Dobroga „Autre n'auray“, tj. „Neću imati drugo“, što se odnosilo na svadbeno obećanje da više neće imati nezakonito dijete. Međutim, očito se nije držao obećanja jer je, uz zakonitu djecu, Filip Dobri imao osamnaestero nezakonite djece s dvadeset četiri zabilježene ljubavnice!

ORDEN ZA ZASLUGE U RATNOJ MORNARICI

(*Orden del Mérito Naval*)

Osnovan je 1866. godine. Orden se dodjeljuje časnicima ratne flote za izvrsnu službu u mornarici. U iznimnim slučajevima dodjeljuje se i strancima. Ordenom upravlja Ministarstvo rata. Orden ima dva oblika; jedan - crveno emajlirani križ - dodjeljuje se za ratne zasluge, i drugi - bijelo emajlirani križ - dodjeljuje se za mirnodopske zasluge u Ratnoj mornarici. Oba imaju 4 stupnja, a redosljed stupnjeva obrnut je, naime, najniži je I. stupanj, a najviši je IV. stupanj:

I. stupanj - ordenski znak nosi se na prsima, na provučenoj vrpici s pločicom,

II. stupanj - srebrna zvijezda na prsima,

III. stupanj - kombinacija: ordenski znak 1. stupnja + manja zlatna zvijezda,

IV. stupanj sastoji se od ordenskog znaka na lenti i veće zlatne zvijezde.

Osim tih stupnjeva postoji još jedan - najniži stupanj - Srebrni križ za zasluge u mornarici. On je veličine ordenskoga znaka I. stupnja, ali nije emajliran.

7. Zvijezda Ordена za mirnodopske zasluge u ratnoj mornarici IV. stupnja

Pozlačeno srebro, 92 x 90 mm.

Osmerokraka zlatna zvijezda s briljantiniranim zrakama. Na zvijezdu je apliciran bijelo emajlirani latinski križ. Na križ je položeno plavo admiralitetsko sidro, krakovi kojega izlaze iz gabarita križa. Iznad križa pločica je, a na vrhu španjolska kraljevska kruna, ispunjena crvenim emajlom. Straga je igla.

HPM /ZM 78303

Slika 10. Zvijezda Ordена za mirnodopske zasluge u ratnoj mornarici IV. stupnja

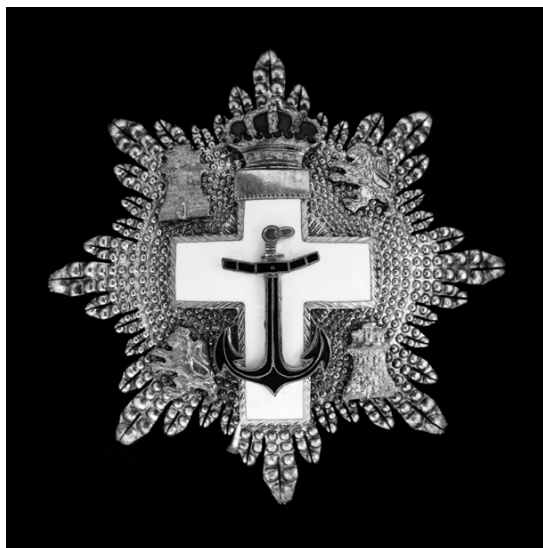
8. Orden za mirnodopske zasluge u ratnoj mornarici II. stupnja

Srebro, Ø 62 mm.

Osmerokraka srebrna zvijezda s briljantiniranim zrakama. Na zvijezdu je apliciran bijelo emajlirani latinski križ sa sidrom. Između krakova križa, na zvijezdi, nalaze se dvije pozlaćene kule (Kastilja) i dva pozlaćena lava (Leon). Iznad križa pločica je, a na vrhu španjolska kraljevska kruna, ispunjena crvenim emajlom.

Straga je igla s dvije kukice za pričvršćivanje.

HPM / ZM 78305

Slika 11. Orden za mirnodopske zasluge u ratnoj mornarici II. stupnja

9. Orden za mirnodopske zasluge u ratnoj mornarici I. stupnja

Zlato, 76 x 34 mm, vrpca širine 30 mm.

Bijelo emajlirani latinski križ. Na križ je položeno plavo admiralitetsko sidro, čiji krakovi izlaze iz gabarita križa. Iznad križa pločica je, a na vrhu španjolska kraljevska kruna.

Vrpca je provučena kroz okruglu kariku, a pričvršćivala se na prsa s pomoću zlatne kopče sa sigurnosnom iglom. Vrpca je žute boje s crvenim prugama uz rub.

HPM / ZM 78306

10. Orden za mirnodopske zasluge u ratnoj mornarici I. stupnja

Bronca pozlaćena, 64 x 34,5 mm, vrpca širine 31 mm.

Bijelo emajlirani latinski križ. Na križ je položeno plavo admiralitetsko sidro, krakovi kojega izlaze iz gabarita križa. Iznad križa pločica je, a na vrhu je španjolska

Slika 12. Orden za mirnodopske zasluge u ratnoj mornarici I. stupnja

kraljevska kruna. Vrpca je provučena kroz okruglu kariku, a pričvršćivala se na prsa s pomoću zlatne kopče sa sigurnosnom iglom. Vrpca je žute boje s crvenim prugama uz rub.

HPM / ZM 78304

ORDEN ZA VOJNE ZASLUGE

(Orden del Mérito Militar)

Orden za vojne zasluge osnovan je 3. kolovoza 1864. Orden se dodjeljuje časnicima za izvrsnu službu u vojsci. U iznimnim slučajevima dodjeljuje se i strancima. Ordenom upravlja Ministarstvo rata. Orden ima dva oblika; jedan - crveno emajlirani križ - dodjeljuje se za ratne zasluge, i drugi - bijelo emajlirani križ - dodjeljuje se za mirnodopske zasluge. Oba imaju četiri stupnja, a redosljed stupnjeva obrnut je, naime, najniži je I. stupanj, a najviši je IV. stupanj:

- I. stupanj - ordenski znak nosi se na prsima, na provučenoj vrpici s pločicom,
- II. stupanj - nosi se kao manja zvijezda na prsima (zvijezda je srebrna),
- III. stupanj jest kombinacija: ordenski znak (I. stupanj) + manja zlatna zvijezda,
- IV. stupanj sastoji se od ordenskog znaka na lenti i veće zlatne zvijezde.

Osim tih stupnjeva, od 1898. g. postoji još jedan - najniži stupanj - srebrni križ za zasluge u mornarici. On je veličine ordenskoga znaka I. stupnja, ali nije emajliran.

11. Zvijezda Ordена za vojne zasluge IV. stupnja, za ratne zasluge

Castells, Barcelona (?).

Srebro, zlato, Ø 92 mm.

Osmerokraka pozlaćena zvijezda s briljantiniranim zrakama. Na zvijezdu je apliciran zlatni crveno emajlirani grčki križ. Između krakova križa četiri su srebrna ljiljana. U sredini je križa medaljon s grbom kraljice Izabele II., osnivačice ordena: dvije kule (Kastilja), dva lava (Leon), nar (Granada) i u sredini tri burbonska ljiljana. U gornjem kraku križa nalaze se zlatna pločica i kruna.

Straga je igla s dvije kukice za pričvršćivanje. U sredinu aversa aplicirana je oznaka proizvođača (sumnjive autentičnosti!).

HPM /ZM 78307

Slika 13. Zvijezda Ordена za vojne zasluge IV. stupnja, za ratne zasluge

12. Orden za vojne zasluge II. stupnja, za ratne zasluge

Srebro, Ø 62 mm.

Osmerokraka srebrna zvijezda s briljantiniranim zrakama. Na zvijezdu je apliciran zlatni crveno emajlirani grčki križ. Između krakova križa dijagonalno su postavljena dva lava i dvije kule. U sredini je križa medaljon s grbovima Kastilje, Leona i Granade. U gornjem kraku križa nalaze se zlatna pločica i kruna.

Straga je igla s dvije kukice za pričvršćivanje.

HPM / ZM 78308

Slika 14. Orden za vojne zasluge II. stupnja, za ratne zasluge

13. Orden za vojne zasluge I. stupnja, za ratne zasluge

Križ: bronca pozlaćena, 53 x 42 mm, vrpca širine 30 mm.

Avers: u sredini je križa medaljon s grbovima Kastilje, Leona i Granade.

Revers: križ nije emajliran; gladak je, bez medaljona, s inicijalima: MM.

U gornjem kraku križa nalaze se zlatna pločica i kruna.

Vrpca je crvene boje, s bijelom prugom po sredini. Na vrhu vrpce pozlaćena je kopča sa sigurnosnom iglom na reversu, s pomoću koje se orden nosio na prsima.

HPM / ZM 78310

Slika 15. Orden za vojne zasluge I. stupnja, za ratne zasluge

14. Orden za vojne zasluge I. stupnja, za ratne zasluge

Križ: bronca pozlaćena, 43 x 36 mm; vrpca širine 30 mm.

Avers: u sredini je križa medaljon s grbovima Kastilje, Leona i Granade.

Revers: križ je crveno emajliran; u sredini je bijelo emajlirani medaljon s inicijalima: MM (Merito Militar = Za vojne zasluge).

U gornjem kraku križa nalaze se zlatna pločica i kruna.

Vrpca je crvene boje, s bijelom prugom po sredini.

HPM / ZM 78309

15. Orden za vojne zasluge III. stupnja, za mirnodopske zasluge

Ordenski znak: bronca pozlaćena, 61 x 42 mm, vrpca širine 31 mm; zvijezda: srebrno, pozlata, Ø 63 mm.

Odlikovanje se sastoji od ordenskoga znaka na vrpci i od manje zvijezde.

Ordenski znak: pozlaćeni bijelo emajlirani grčki križ.

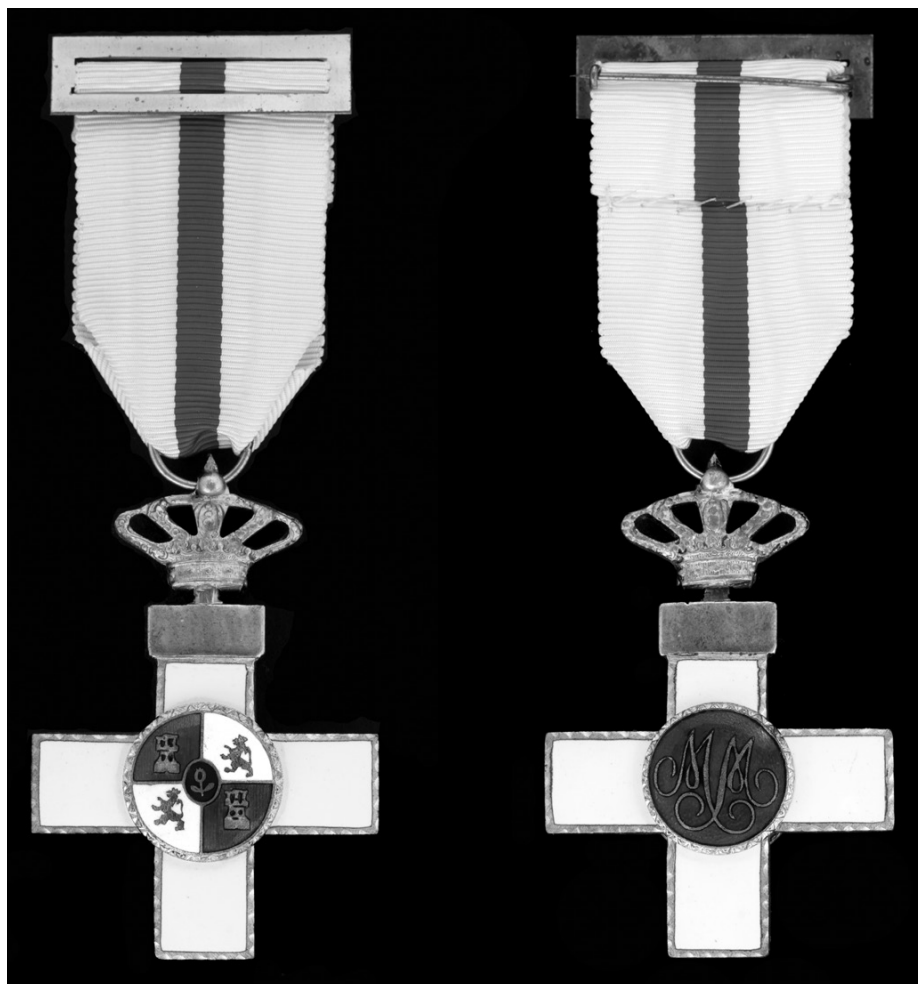
Avers: u sredini je križa medaljon s grbovima Kastilje, Leona i Granade.

Revers: križ je bijelo emajliran; u sredini je crveni medaljon s inicijalima: MM.

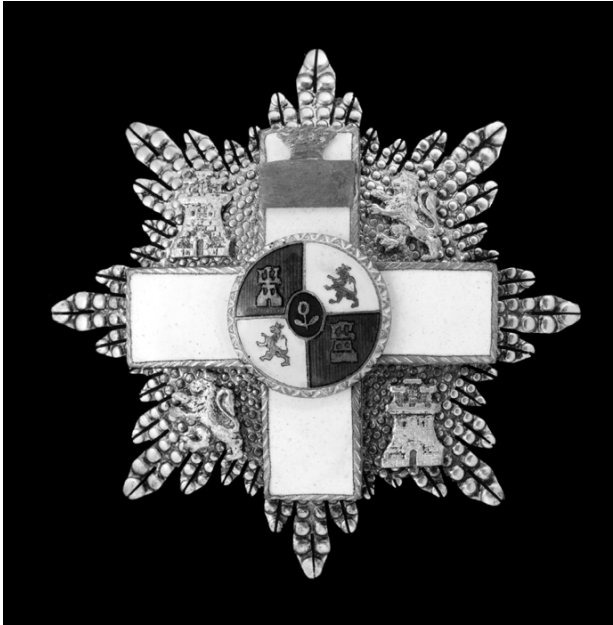
U gornjem kraku križa nalaze se pozlaćena pločica i kruna.

Vrpca je bijele boje, s crvenom prugom po sredini. Na vrhu je vrpce pozlaćena kopča sa sigurnosnom iglom na reversu, s pomoću koje se orden nosio na prsima.

Zvijezda je osmerokraka, s briljantiniranim zrakama. Na zvijezdu je apliciran bijelo emajlirani grčki križ. Između krakova križa dijagonalno su postavljena dva lava i dvije kule. U sredini je križa medaljon s grbovima Kastilje, Leona i Granade. U gornjem kraku križa nalaze se zlatna pločica i kruna.

Slike 16. i 17. Orden za vojne zasluge III. stupnja, za mirnodopske zasluge, avers i revers ordenskoga znaka

Slika 18. Orden za vojne zasluge III. stupnja, za mirnodopske zasluge, zvijezda

Straga je igla s dvije kukice za pričvršćivanje.

HPM /PMH 78311

MEDALJA GRADSKOG VIJEĆA NJIHOVIM VELIČANSTVIMA, 23. SIJEČNJA 1925.

(Medalla 'Homenaje de los Ayuntamientos a SS. MM.')

Medalju je 17. svibnja 1925. osnovao diktator Miguel Primo de Rivera, u čast španjolskom kraljevskom paru. Primo de Rivera došao je na vlast vojnim udarom u rujnu 1923. i zadržao je sve do siječnja 1930. U to vrijeme Španjolskom formalno vlada kralj Alfons XIII. (1886.-1931.).

16. Medalja gradskog vijeća njihovim veličanstvima 23. siječnja 1925.

Bronca, 56 x 37 mm, vrpca širine 30 mm.

Medalja je nepravilna oblika.

Avers: u središnjem ovalu poprsja španjolskoga kraljevskoga para: Alfonza XIII. i Viktorije Eugenije⁸ u profilu ulijevo. Uokolo natpis: HOMENAJE DE LOS AYUN-

⁸ Današnji kralj Španjolske Juan Carlos njihov je unuk.

TAMIENTOS A LOS REYES / 23 ENERO 1925 („Počast gradskog vijeća kraljevima, 23. siječnja 1925.“).

Revers: u ovalu muškarac oslonjen desnicom o kratku lopatu (kopaču); ljevicom briše znoj sa čela. Natpis: TODOS Y / TODO POR / LA PATRIA („Svi i sve za domovinu“)

Oval je uokviren lovorovim vijencem.

Iznad medalje kraljevska je kruna. Vrpca je provučena, žute boje, sa širokom crvenom prugom po sredini. Na vrpca je pričvršćena mjedena kopča sa sigurnosnom iglom.

HPM / ZM 78348

Slike 19. i 20. Medalja gradskog vijeća njihovim veličanstvima 23. siječnja 1925., avers i revers

KRIŽ ZA VOJNIČKU POSTOJANOST

(Cruz a la Constancia Militar)

Križ je osnovan 26. prosinca 1958. Dodjeljivao se dočasnicima za dugogodišnju besprijekornu vojničku službu. Postoje dva oblika križa:

- Križ za vojničku postojanost, za dočasnike (*Cruz a la Constancia Militar, Suboficiales*),
- Križ za vojničku postojanost, za umirovljene dočasnike s 25 godina službe (*Cruz a la Constancia Militar, Cruz Pensionada*).

Križ za umirovljene dočasnike razlikuje se od križa za aktivne dočasnike po tome što se u svakom kraku bijelo emajliranoga križa nalazi po jedna pozlaćena pruga (kasniji modeli imaju žuto emajlirane pruge).

17. Križ za vojničku postojanost, za dočasnike

Bronca, 53 x 40,5 mm, vrpca širine 31 mm.

Slika 21. Križ za vojničku postojanost, za dočasnike

Bijelo emajlirani grčki križ. U sredini je križa plavi medaljon s crvenim križem tzv. "ljiljanastoga" tipa, s tri kraka u obliku stiliziranog ljiljana i donjim krakom u obliku šiljka (kao kod portugalskog Ordena Sv. Jaga). Uokolo je prsten s natpisom: CONSTANCIA MILITAR / SUBOFICIAL („Za vojničku postojanost, dočasnik“)

Revers križa nije emajliran; gladak je.

Iznad križa kruna je kao suspender za vrpca. Vrpca je provučena, bijele boje, sa širokom crvenom prugom po sredini. Vrpca ima na vrhu kopču sa sigurnosnom iglom.

HPM / ZM 78349

18. Križ za vojničku postojanost, za dočasnike

Bronca pozlačena, 60 x 41 mm, vrpca širine 31 mm.

Opis: kao gore, ali vidljive su razlike u detaljima.

HPM 34837

ORDEN OSLOBOĐENJA ŠPANJOLSKE

(Orden de la Liberacion de España)

Nakon sloma Španjolske Republike 1939. godine istaknuti borci – republikanci – morali su napustiti Španjolsku. Oni su za Francove vladavine, u Meksiku 1945. godine, formirali izbjegličku republikansku vladu. Ta je vlada 3. rujna 1947. osnovala Orden oslobođenja Španjolske. Orden su dobivali samo oni sudionici Španjolskoga građanskog rata (1936.-1939.), španjolski i strani državljani, koji su se istaknuli u obrani Španjolske Republike. Orden ima dva stupnja:

1. Komander,
2. Vitez.

Komanderi nose orden u obliku zvijezde na prsima, a Vitezovi nose manji orden na vrpci u bojama španjolske zastave (crveno-žuto-plavo).

19. Komanderska zvijezda Ordena oslobođenja Španjolske

Arthus Bertrand, Pariz, 1947.

Srebro pozlačeno, Ø 80 mm.

Odlikovanje ima oblik zvijezde koja se nosila na prsima, bez vrpce. Bijelo emajlirani istokračni križ, s krakovima koji se blago udubljeno suzuju prema sjecištu. Između krakova križa protežu se trokrake zrake sa zelenim lovorovim grančicama. U sredini je okrunjeni grb Španjolske razdijeljen u pet polja, u kojima su grbovi Kastilje, Leona, Aragona, Navarre i Granade. Grb flankiraju Heraklovi stupovi (Gibraltar) s geslom: PLUS / ULTRA. Uokolo grba crveni je prsten s natpisom: REPUBLICA ESPANOLA. Središnju kompoziciju uokviruje hrastov vijenac "svezan" vrpčama u bojama španjolske zastave: crveno-žuto-plavo.

Na reversu je igla s dvije kuke za prikapčanje.

Odlikovanje se nalazi u jeftinoj kartonskoj kutiji s oznakom pariške radionice na unutrašnjoj strani poklopca.

HPM / ZM 78350

Slika 22. Komanderska zvijezda Ordena oslobođenja Španjolske

20. Mala oznaka Komandera Ordena oslobođenja Španjolske

Arthus Bertrand, Pariz, 1947.

Bronca pozlačena, Ø 19 mm.

Mala oznaka ima oblik središnjeg medaljona s reversa Viteškoga križa Ordena oslobođenja Španjolske: četiri španjolske zastave; uokolo natpis: PATRIA, LIBERTAD, REPUBLICA.

Mala oznaka nalazi se u bijeloj kartonskoj kutijici s oznakom pariške radionice.

HPM / ZM 78351

Slika 23. Mala oznaka Komandera Ordena oslobođenja Španjolske

MEDALJA RATA ZA OSLOBOĐENJE I UJEDINJENJE ŠPANJOLSKE

(*Medalla "Guerra por la Liberacion y Unidad de Espana"*)

Medalja je formalno osnovana 5. rujna 1942., temeljem prethodne neslužbene inicijative iz 1938. godine, da se pripadnicima Talijanske legije prizna sudjelovanje u Španjolskom građanskom ratu.

21. Medalja rata za oslobođenje i ujedinjenje Španjolske

Bronca, Ø 33 mm, vrpca širine 37 mm.

Avers: nagi konjanik u profilu ulijevo; desnicom zamahuje mačem. Ispred konja personificirani ženski lik - Gloria - u dugačkoj draperiji; u podignutoj desnici drži vijenac; ljevicom drži konja za njušku. Konj gazi zmiju sa srpom i čekićem - simbolima komunizma.

Slike 24. i 25. Medalja rata za oslobođenje i ujedinjenje Španjolske, avers i revers

Revers: u sredini natpis u pet redaka: GUERRA POR / LA LIBERACION / Y UNIDAD DE / ESPANA / 17 JULIO 1936. Gore glava Meduze; dolje grb Kraljevine Španjolske.

Vrpca je provučena kroz široku ušicu, iskovanu s medaljom. Vrpca je crvene boje, s dvije žute pruge po sredini i s crnim rubovima.

HPM / ZM 78352

22. Minijatura Medalje rata za oslobođenje i ujedinjenje Španjolske

Bronca, Ø 18 mm, vrpca širine 14 mm.

HPM / ZM 78353

MEDALJA ZA ŠPANJOLSKI GRADANSKI RAT 1936.-1939.

(Medalla de la Campaña 1936-1939)

Medalja je osnovana 26. siječnja 1937., a dodjeljivala se pripadnicima falange, koja se borila protiv republikanaca u Španjolskom građanskom ratu (od 17. srpnja 1936. do 1. travnja 1939.).

23. Medalja za Španjolski građanski rat 1936.-1939.

Industrias Egaña, Motrico (Guipúzcoa).

Bronca, pozlata i bruniranje, Ø 36 mm; vrpca širine 30 mm.

Avers: lav gnječi zmaja, koji na krilu nosi srp i čekić (personifikacija komunizma). Ispod njih su četiri ukrižena mača. U pozadini izlazeće Sunce. Natpis: 17 JVLIO 1936 (datum ustanka falangista protiv Republike). Signatura: EGAÑA. Površina medalje crno je brunirana, osim pozlaćenih mačeva i ruba u obliku vijenca od lovorova i hrastova lišća.

Revers: orao lebdi nad grbom Španjolske, kacigom i svezanim strelicama (simbol falangista). Površina medalje crno je brunirana, osim orla i većega dijela ruba, koji su pozlaćeni. Na rubu natpis: ARRIBA ESPAÑA / GENER(ali)SS(i)MO FRANCO VICTOR.(ioso), VNA GRANDE LIBRE IMPERIAL MIL.(itar) HISP.(ano) GLOR.(ia) („Gore Španjolska, pobjednički generalisimus Franco, velika, slobodna, carska vojna hispanse slave ?“).

Vrpca je provučena kroz okruglu kariku. Vrpca je žute boje, s dvije crvene pruge sa strane i s uskim crnim rubovima.

Medalja se nalazi u skromnoj kutijici, koja podsjeća na oveću kutiju šibica. Na kutiji je oznaka proizvođača medalje: INDUSTRIAS / EGAÑA / TELÉF. 464 MOTRICO (GUIPÚZCOA).

HPM 35119

Slike 26. i 27. Medalja za Španjolski građanski rat 1936.-1939., avers i revers

Literatura

- Cibrario, Luigi*, Descrizione storica degli Ordini Cavallereschi, sv. 2., Torino, 1846.
- Gritzner, Maximilian*, Handbuch der Ritter – und Verdienstorden aller Kulturstaaen der Welt innerhalb des XIX. Jahrhunderts, Leipzig, 1893., Nachdruck - Graz, 1962.
- Hieronymussen, Paul Ohm*, Handbuch europäischer Orden in Farben, Berlin, 1966.
- Klenau Graf Arnhard*, Europäische Orden in Farben ab 1700 Katalog – ohne Deutschland, Rosenheim, 1978.
- Měřička, Václav*, Orden und Auszeichnungen, Prag, 1966.
- Měřička, Václav*, The Book of Orders and Decorations, Hamlyn London – New - York Sydney - Toronto, 1975.
- Spain, Orders, Decorations and Medals of the World for sale online* (Internet-stranica).
- Taprell Dorling, H.*, Ribbons and Medals, edited and revised by Alec A. Purves, London, 1983.

Trost, L. J., Ritter- und Verdienst-Orden, Ehrenzeichen und Medaillen aller Souveräne und Staaten seit Beginn des XIX. Jahrhunderts, Wien und Leipzig, 1910.

Werlich, Robert, Orders and Decorations of all Nations, Ancient and Modern, Civil and Military, 2. izdanje, Washington, 1974.